

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institutionum Juris Canonici Sive Primorum totius Sacrae
Jurisprudentiae Elementorum. Libri Quatuor**

Febeo, Francesco Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1704

VD18 13560743-001

§. II. De Jure gentium, & Civili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63052](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63052)

§. II.

De Jure Gentium & Civili.

1. **N**omen Juris gentium dupliciter sumi potest: primo lato modo, quatenus complectitur omne illud Jus, quod est omnibus hominibus proprium, atque commune, sub qua acceptione venit etiam jus naturale, solis, & omnibus hominibus competens, quod ab aliquibus vocatur jus naturale, secundarium, ad discrimen alterius juris naturalis communis cum brutis, quod vocant Jus naturale primum: atque ita sumitur in *l. 2. & 3. ff. de Just. & jure*, ubi in ejus exemplum affertur Religio erga Deum, pietas erga parentes &c. quæ tamen sunt juris naturalis, seu unicuique hominum insiti ab Authore naturæ, etiam secluso omni alio præcepto extrinseco.

2. Secundò sumi potest strictiùs prout adæquatè distinguitur à toto Jure naturali; & tunc nomine Juris gentium intelligitur Jus illud, quod omnibus, aut plerisque gentibus commune, & proprium est, ita tamen ut non fundetur in solo rationis instinctu, sed introductum fuerit communibus moribus, & consuetudine ad exigentiam humanæ utilitatis aut necessitatis. Hujus generis sunt plerique contractus, bella, paces, foedera, aliaque similia, quæ numerantur

tur in §. *Jus autem gentium. Instit. de Jure natur. gen. & civ. & in can. Jus gentium 10. dist. 1.*

3. Jus civile genericè sumptum est omne illud Jus, quod in qualibet humana Rep. constitutum est ab homine, vel ab ipsa Communitate pro gubernatione politica, & conservatione pacis, atque Justitiæ. Plerumque tamen nomine Juris Civilis absolutè, & sine addito prolati intelligitur per Antonomasiam Jus commune Cæsareum, seu Romanorum, sicut cum Poëtam dicimus, nec addimus nomen, subauditur apud Græcos Homerus, Virgilius apud Latinos, quod est exemplum allatum in §. *Sed Jus quidem civile. Instit. de Jure natur. gen. & civili.*

4. Jus Civile ita sumptum aliud est scriptum, aliud non scriptum. Jus non scriptum est consuetudo, quam diuturni mores consensu utentium comprobant, ut dicitur in §. *Ex non scripto. Instit. eod.* Consuetudo enim est Jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex c. *consuetudo 6. dist. 1.* Jus scriptum dicitur, quod à Legislatore legitimo immediatè latum est, scriptumque dicitur, non quod ad legis essentiã requiratur ejus promulgatio per scripturam, sed quia leges Principis solent plerumque per scriptum promulgari.

5. Juris Civilis scripti species plures sunt, quæ numerantur in §. *constat, & seqq. Instit.*

ead. videlicet lex specificè sumpta, plebiscita, Senatus Consulta, Magistratum edicta, edicta Prætorum, Principum placita, Responsa prudentum. Nomine legis specificè sumptæ intelligitur ea Constitutionum species, quas populus Rom. Senatorio Magistratu interrogante, veluti Consule constituebat. Plebiscitum est quod Plebs Magistratu plebeio interrogante veluti Tribuno decrevit, cuius generis decretis robur communis legis accessit per legem Hortensiam, ita dictam ab Hortensio, qui ad conciliandam pacem inter Nobiles, & Plebeios statuit, ut eorum Plebiscita vim communis legis haberent. Senatusconsultum est quod Senatus iussit, atque constituit. Edicta Magistratum, aut Prætorum, quæ iussa sunt à Magistratibus, aut Prætoribus. Principum placita, quæ Imperatores vel per rescripta, vel per sententias definitivas, vel per edicta decreverunt. Responsa demum Prudentum sunt sententiæ, & opiniones veterum quorundam Jurisconsultorum, quibus, vel permissum fuit à Principe Jura condere, vel quorum dictis ab authoritate Principis robur legis accessit. Sumuntur hæc ex cit. loco Instit. & ex *l. 2. ff. de origine Juris.*

6. In omnibus his Jurium speciebus tam multa olim diversis temporibus statuta sunt, ut duo penè millia librorum numerata fuerint, & plusquam tricies centena millia versuum quibus

bus Jura continerentur ex *l. 2. C. de vet. jure enucl.* non sine magno disciplinæ legalis incommodo, cui ex tam ingenti rerum multitudine plurima præterire necessarium erat. Huic malo ut mederetur Justinianus, sapienter statuit tam inconditam vastitatem brevioribus terminis restringere, rejectisque contrariis, ac superfluis, moderatum legum compendium reformare, ut factum fuit per Tribonianum, aliosque in legali facultate florentissimos viros: atque illud est quod modo habemus, & est in usu, diciturque Corpus Juris Civilis.

7. Constat autem Corpus hoc Juris Civilis pluribus partibus. Prima est Digestum in tres partes distributum, nempe in Digestum vetus constans 24. libris; in Infortiatum, ita dictum fortasse quia continet leges circa Testamenta, & ultimas voluntates, quæ sunt leges fortissimæ, & irrevocabiles, complectiturque 14. libros, & in Digestum novum constans 12. libris: unde totum Digestum universaliter continet 50. libros, diciturque etiam Pandectæ à græco vocabulo *πᾶν* quod significat *totum* & à verbo *δέχομαι*, quod significat *continere*, seu *capere*, quasi sit volumen continens in se omnes disputationes, & decisiones legitimas, ut explicatur in *l. 2. C. de vet. Jure enucl.* Ex hoc Pandectarum nomine ortum habuit non ille communis inter Recentiores citandi Digestum per duplex ff. Nam

cùm olim citaretur per græcam litteram π , quæ est initialis in hac voce $\pi\alpha\nu\delta\epsilon\iota\kappa\tau\alpha\iota$, eademque littera habeat aliquam similitudinem duorum ff. paulatim ex errore Librariorum citari cœpit per duo ff. atque ita etiam apud Juristas consuetudine invaluit. Ita tradit *Alciatus lib. 3. Dispunct. cap. 16.* quamvis adhuc modernæ Doctores non desint, qui primævum citandi morem retinent per litteram græcam π , vel latinam D.

8. Altera pars Corporis Juris Civilis est Codex, ita dictus per Antonomasiam; quia quamvis omnis liber vocari possit Codex, hic tamen dicitur Codex sine addito propter dignitatem, utpote continens constitutiones, & rescripta Imperatorum. Constat autem 12. libris, quorum primi novem positi sunt in proprio volumine, reliqui verò registrantur post volumen Authenticorum. Citatur autem per litteram majorem C.

9. Alia pars est Volumen Authenticorum divisum in 9. Collationes, ita dictas, quia in illis sunt simul collectæ Constitutiones Justiniani: dicunturque etiam Novellæ, quia à Justiniano factæ fuerunt post Codicis compilationem. Ex hoc Volumine Authenticorum translatae postea fuerunt in Codicem, & congruis titulis appositæ quædam particulae ab Yrnerio quin-

gen-

gentis annis post Codicis compilationem , ut notat *Casus Costa l. 1. variar. ambiguit. Juris c. 34.* quæ leges ita translatae vocantur ab Authoribus *Authentica* , cum cæteroquin lex ut inclusa in Volumine Authenticorum dicatur *Authenticum*. Post Authentica reperiuntur in Corpore Juris duo libri constitutionum , seu consuetudinum feudalium , ac deinde nonnulla alia Opuscula continentia quasdam Constitutiones Friderici , & Henrici Imperatorum.

10. Demum in fine ponuntur Institutiones Justiniani , quæ sunt quoddam legum compendium , ac prima scientiæ legalis Elementa , ad eandem facilius addiscendam apta methodo concinnata , ac dividuntur in 4. libros. Quod autem in Institutionibus fiat non nunquam mentio Codicis jam ante compositi , ut in *§. Sed nec hujusmodi. Instit. de Legatis* ; & vicissim in Codice fiat mentio Institutionum jam ante compositarum ut in *l. Meminimus 15. C. de Legitimis heredib.* repugnantiam non habet. Notandum enim est , ante compositionem Institutionum , imo & ante Digestum , autoritate Justiniani fuisse compilatum Codicem quendam qui Justinianus appellatus fuit , abrogatis aliis tribus Codicibus , qui tunc temporis exstabant , nempe Gregoriano , Hermogeniano , atque Theodosiano de quibus sermo est in *l. unica C. de novo Codice faciendo*. Postea jussu ejusdem Justi-

niani ille idem Codex Justinianus emendatus fuit, & sic editus fuit alius Codex postquam editæ jam essent Institutiones, ut constat ex *l. unica C. de emendat. Cod. Justiniani*. Hic ultimus emendatus Codex est quem nunc habemus, unde mirum non est fieri in eo mentionem Institutionum compositarum, Codex autem, cujus fit mentio in Institutionibus, est ille Codex Justinianus antiquior, qui nunc non extat, ut patet ex eo quod leges nonnullæ, quæ ibi citantur ex Codice: non reperiuntur in Codice, quem habemus.

§. III.

De Jure Canonico.

1. **U**ltima, & nobilissima species Juris humani positivi est Jus Canonicum, ita dictum à græca voce *κάνων* quæ significat idem quod latinè *Regula ex c. Canon. 2. dist. 3.* eoque nomine significantur Ecclesiasticæ leges ad Divinum cultum, & supernaturalem finem animarum ordinatæ, quæ per Antonomasiam sibi vindicant nomen regulæ, quia quamvis omnis lex generaliter, sive Canonica, sive Civilis, dici possit regula justæ; Lex tamen Canonica est nobilior regula, utpote procedens à potestate nobiliori, qualis est potestas Ecclesiastica.